

Kirkerådsdirektørens årsmeldingsorientering

Tønsberg, 16. nov. 2010

Innledning

De senere år har det vært vanlig at Kirkerådets direktør har hatt en gjennomgang av aktuelle saker som Kirkerådet arbeider med i tilknytning til årsmelding og andre orienteringssaker som står på saklisten.

De orienteringssakene som står på saklista er årsrapport fra De sentralkirkelige råd, Edinburgh-jubileet, Luthersk verdensforbunds generalforsamling, arbeidet med salmebok og liturgisk musikk.

Jeg begrenser eller utelater kommentarer til saker som lederen berørte i sin tale ved åpningen av Kirkemøtet, og på kirkemøtekurset i går, så som blant annet stat og kirke, gudstjenestereform og kirke og kultur.

Nytt Kirkemøte

Det er alltid spennende å være med på historiske begivenheter. Dere er tidenes største Kirkemøte - 124 delegater.

Tre fjerdedeler av dere er på Kirkemøte for første gang.

Bare 19 av dere, i tillegg til biskopene, har vært på Kirkemøte tidligere.

17 av dere er under 30 år – (ingen biskoper i den gruppa) – og samtlige bispedømmer har unge delegater her.

Gjennomsnittsalderen er 49 år på dere som er valgt som leke representanter.

Dere har bare to Kirkemøter å gjøre jobben på.

Det har kostet 73 millioner å få dere valgt!

Vi har store forventninger!

Valg og demokrati

Kirkevalget 2009 er årsaken til at det store flertallet av dere sitter her.

Dere skal i år behandle regelverket for valget 2011.

Valget i fjor er grundig evaluert både av kirken selv og av forskere.

Dette ligger til grunn når vi nå forbereder Kirkevalget 2011.

Valgregler er gjennomgått med tanke på forbedring og forenkling.

Det er gjort noen viktige endringer:

I menighetsrådsvalget 2011 vil velgeren få større innflytelse over hvem som blir valgt blant de foreslåtte kandidatene.

Og ved dette og særlig ved bispedømmerådsvalget vil det bli enklere å avgi stemme.

Kommunikasjon med kirkens medlemmer er en stor og viktig oppgave.

Vi får en unik mulighet til å henvende oss direkte til det enkelte medlem gjennom valgkortet.

Politikerne har selv påpekt behovet for bedret kandidatpresentasjon, særlig ved bispedømmerådsvalget.

Det ba vi om bevilgninger til uten at vi har fått det.

Vi må derfor gjøre alt for å utnytte eksisterende kommunikasjonskanaler - for en bedret kandidatpresentasjon er nødvendig.

Videre behandling av stat-kirke-saken

Februar 2011: Kirkerådsbehandling av høringsnotat fra departementet om konsekvenser av endringer i Grunnloven, herunder utnevning av proster og biskoper

Februar-april 2011: Høring av kirkemøtesak om konsekvenser av endringer i Grunnloven, herunder utnevning av proster og biskoper

Januar-april 2011: Seminarer i bispedømmene om fremtidig kirkeordning og kontakt med ansatteorganisasjoner

April 2011: Kirkemøtebehandling av høringsnotatet fra departementet og seminar om fremtidig kirkeordning

Juni 2011: "Arbeidsgruppen" leverer sitt forslag om ny kirkeordning til Kirkerådets direktør

Juni-september 2011: Forberedelse av kirkerådssak om ny kirkeordning i Kirkerådets sekretariatet

September 2011: Kirkerådets førstegangsbehandling av foreløpig forslag til ny kirkeordning
Høringer og kontakt med de ansattes organisasjoner

Desember 2011: Kirkerådets andregangsbehandling av forslag til ny kirkeordning

April 2012/2013: Kirkemøtets førstegangsbehandling av forslag til ny kirkeordning

April 2013/2014: Kirkemøtets andregangsbehandling av forslag til ny kirkeordning

2014/2015 Stortingsmelding om forholdet mellom stat og kirke

Kirkerettslig kompetanse

Stat - kirke- forliket og kommende lovendringer overfører som kjent myndighet fra staten til kirkelig valgte organer.

I en mer selvstendig kirkeorganisasjon trenger vi økt kompetanse på kirkerett.

Kirkerett er et eget fagområde.

Vi har få kirkerettsjurister i landet.

Jeg vil her særlig utfordre de teologiske fakultetene til å bygge opp kompetanse og opprette egne undervisnings- og forskningsstillinger på feltet, og synliggjøre det i utdanningstilbudet.

Det er også nødvendig at departementet utstyres Kirkerådet med stillinger, som ivaretar dette saksfeltet i en fremtidig kirkeordning.

Preses

Mye av forsommeren ble preget av presesdebatten.

Dessverre ble det en lokaliseringdebatt, - og ikke en debatt om hva preses skal gjøre.

Og Kirkemøtets vedtak ble overprøvd av Regjering og Storting.

Det er tatt til etterretning.

Departementet har i høst sendt ut et høringsnotat om de praktiske sider ved etablering av presesfunksjonen.

Kirkerådets arbeidsutvalg har avgitt vårt høringsvar og gitt tilslutning til det meste av departementets forslag til den praktiske utformingen av stillingen og utnevningprosessen.

Men Arbeidsutvalget er kritisk til at lokale instanser i Nidaros domprosti gis stor innflytelse i prosessen frem mot innstilling av kandidater.

Arbeidsutvalget foreslår at Nidaros bispedømmeråd representerer det lokale og Kirkerådet det nasjonale element i avstemningen før Bispemøtet fremmer sin prioriterte innstilling til Regjeringen.

På den måten vil den nasjonale karakteren ved presesemberet styrkes.

Kirkeboka

De manuelt førte skinninnbundne kirkebøkene med oversikt over dåp, faddere, konfirmasjon og andre kirkelige handlinger har røtter tilbake til 1600-tallet.

Men i vårt moderne informasjonssamfunn har kirkebøkene utspilt mye av sin rolle.

Kirkerådet har derfor i forståelse med FAD utarbeidet planer for å avvikle ordningen om føring av disse bøkene.

Alternativet er å utvide medlemsregisteret slik at denne databasen også kan ivareta kirkens behov for data om de kirkelige handlingene.

Vårt mål er at de håndskrevne kirkebøkene kan bli historie i løpet av neste år.

Kirkens felles IKT-plattform

I 2009 ble det utarbeidet en nasjonal strategi for informasjons- og kommunikasjonsteknologi innenfor Den norske kirke.

Den ble presentert på fjorårets kirkemøte.

Strategien har som mål å samle kirken til ett "IKT-rike" med felles verktøy for alle medarbeidere og kontorer, og løsninger som setter kirkens brukere er i sentrum.

Dette innebærer bedre nettsider, oversikt over kirkens aktiviteter lokalt, regionalt og sentralt, og mulighet for intern informasjonsdeling.

Etter Kirkemøtet i fjor ble det igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom KA og Kirkerådet.

Det ble nedsatt en styringsgruppe med representanter fra prosjekteierne og fellesråd og bispedømmeråd.

Den vil levere en samlet rapport med anbefalinger i løpet av desember i år.

En felles IKT-løsning for Den norske kirke vil ifølge utredninger redusere dagens totale IKT-utgifter.

Men innføringen av en slik IKT-plattform vil gi store utgifter ved etableringen, såkalte pukkelutgifter.

Vi er avhengig av at de politiske miljøer bidrar til dette, sånn som det er i dag er Den norske kirkes IKT-løsninger ikke i tråd med nasjonale føringer og krav.

Med de nødvendige overføringer vil vi se de første resultatene av IKT-omleggingen fra 2012.

Det er interessant at vi akkurat nå er plassert i Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet som har IKT-ansvaret i staten.

Gudstjenestereformen

Etter flere års intenst arbeid med gudstjenestereformen er vi nå endelig kommet dit at Kirkemøtet skal ta beslutninger om ny gudstjeneste, og så skal den implementeres i våre menigheter.

Det ligger foran oss et større arbeid med å innføre reformen i vår kirke, et arbeid som må skje i fellesskap mellom Kirkerådet, arbeidsgivere og arbeidstakere og de involverte på regionalt og lokalt nivå.

Det er opprettet en nasjonal styringsgruppe sammensatt med representanter for disse.

Startskuddet for innføringen av reformen går som kjent første søndag i advent om ett år.

Innen første søndag i advent 2012 regner vi med at alle menighetene har vedtatt en lokal grunnordning og har begynt å ta i bruk den nye liturgien.

Forberedelse til innføring av reformen har allerede skjedd i flere år gjennom faglig debatt, kursing og gjennom bispedømmenes arbeid.

Prester, kantorer, andre kirkelige tilsatte og ikke minst menighetsråd og gudstjenestemedarbeidere for øvrig må skoles og kurses for at denne reformen skal bli slik Kirkemøtet uttrykker – ”en gudstjeneste som berører”.

Salmebok

Kirkerådet har i år satt i gang arbeidet med å fullføre en ny salmebok på grunnlag av høringsuttalelsene til Salmebok 2008 og Kirkerådets vedtak i mars 2010.

Det skal lages en ny salmebok i ett bind.

Salmene skal i hovedsak velges ut fra det totale tilfanget i Salmebok 2008 – det vil si at de skal velges fra det materialet som salmebokforslaget hadde med fra Norsk Salmebok, Salmer 1997 og de nye salmene.

Forslagene høringsinstansene har kommet med når det gjelder hvilke salmer som bør inn i eller ut av den endelige boka vil bli vektlagt ved utarbeidelsen av ny salmebok.

Veien videre nå er at en prosjektgruppe ferdigstiller salmebokforslaget som skal legges fram for det valgte Kirkerådet til behandling i september 2011.

Biskopene skal ha forslaget på sitt bord i oktober samme år, og så skal Kirkemøtet vedta salmeboka i april 2012.

Boka er planlagt innført i menighetene først om tre år, fra første søndag i advent 2013.

I tråd med høringen arbeides det med å etablere en salmedatabase på Internett, hvor både den nye salmeboka og andre salmer gjøres tilgjengelig som tekst- og lydfiler.

Sannsynligvis vil rettighetsspørsmål kreve at dette blir en eller annen form for betalingsnettsted.

Det gjenstår mange avklaringer, men målsettingen er at vi skal få dette til.

Dåp på bedehus

Flere menighetsliknende forsamlinger, ofte i tilknytning til kristne organisasjoner, har de senere år feiret egne gudstjenester, også med dåp.

Kirkerådet har sammen med Bispemøtet møtt representanter for Normisjon, Indremisjonsforbundet og Norsk luthersk misjonssamband drøftet hvordan vi som kirke og organisasjoner skal forholde oss til denne praksis.

Bispemøtet har behandlet saken og det er enighet om at de som døper i regi av organisasjonene, gjør dette på de respektive organisasjonenes ansvar.

Videre anerkjenner Den norske kirke dåp som blir forrettet på denne måten, og barna blir, når foreldrene ønsker det, medlemmer av og kirkebokført i Den norske kirke.

Nye menighetsdannelser

Det har vært interessant å høre synspunkter fra disse organisasjonslederne om at opprettelsen av slike menighetsliknende forsamlinger ikke bare har med teologisk uenighet å gjøre, men vel så ofte er en reaksjon mot det de vil kalle tilstivnede former både på bedehus og i kirke, og et ønske om nye møte- og gudstjenesteformer.

Den kontakt som er etablert ved denne anledning kan komme til å være viktig for den videre relasjonen mellom Den norske kirke og de kristne organisasjonene.

På Kirkemøtet i 2012 vil vi få til behandling en kirkemøtesak om alternative menighetsdannelser innenfor eller på tvers av den etablerte soknestrukturen.

Den kirkemøtebestilte saken om evaluering av bymenigheten Sandnes inngår i denne saken.

Klima

Det felleskirkelige 10-årige samarbeidsprosjektet ”Skaperverk og bærekraft” som Kirkemøtet tok initiativ til for noen år siden, preger arbeidet på miljøsidan.

Retten før klimaseilasen i desember i fjor ble nettsiden grønnkirke.no lansert.

Arbeidet med grønne menigheter går framover – vi har nå over 200 registrerte menigheter. Også bispedømmene bidrar sterkt til å sette klima og grønt arbeid på dagsorden gjennom ressursgruppene for miljø, forbruk og rettferd.

Diakonaten

Den norske kirke er en tjenende kirke.

Diakontjenesten i menighetene er av avgjørende betydning og det arbeides fortsatt med avklaringen av diakonenes plass i kirkens tjenestemønster.

I denne forbindelse har Bispemøtet tidligere i år sagt at vi heller enn å snakke om embetet, skal snakke om de ulike tjenester.

Saken fremmes på neste Kirkemøte.

Bispemøtets uttalelse forstår diakontjenesten ut i fra diakontjenestens teologiske egenart, dette gir et godt utgangspunkt for en offensiv videreutvikling av kirkens diakoni.

Utviklingshemmede og tros- og livssynsutøvelse

1. desember 2009 lanserte Kirkerådet veiledningspakken ”Deltakelse og tilhørighet”, dette er materiell for inkludering av mennesker med utviklingshemning i menighetenes liv.

Veiledningspakken er et samarbeidsprosjekt med Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Materiellet skal hjelpe menigheter slik at utviklingshemmede kan bli en naturlig del av menighetslivet – og endatil en ressurs.

Helse- og omsorgsministeren lanserte samtidig rundskrivet ”Rett til egen tros- og livssynsutøvelse”.

Kirkerådet tok initiativ til rundskrivet, og det understreker den lokale helse- og omsorgstjenestens plikt til å legge til rette for den enkeltes mulighet for tros- og livssynsutøvelse.

I august ble boka ”Utviklingshemning og tros- og livssynsutøvelse – rettigheter og tilrettelegging” utgitt.

Den er et fellesprosjekt mellom ulike trossamfunn og Helsetilsynet.

Alle landets kommuner får tilsendt boka, og får dermed hjelp til å gi utviklingshemmede det tilbudet de har rett til – mulighet til egen trosutøvelse.

Til sammen er dette en nødvendig styrking på et avgjørende viktig felt for en kirke.

Lokal prestatjeneste

Kirkemøte- delegater har etterspurt ulike typer assisterende prestatjenester etter mønster fra engelsk og tysk kirkeliv.

Dette kan være ordninger der ikke-ordinerte får en steds- og tidsavgrenset godkjenning til lokal prestatjeneste.

Det har også vært foreslått en ordning med ungdomsprest eller -pastor med lavere kvalifikasjonskrav, som vi har hørt tidligere i møtet.

Utredningen og behandlingen i Kirkerådet understreket de muligheter som i dag allerede finnes for alternativ vei til prestatjenesten.

Det er viktig at dette vurderes videre i sammenheng med det større stillingsmønsteret i kirken.

Trosopplæring

Kirkemøtet vedtok i 2009 plan for trosopplæring "Gud gir - vi deler".

Kirken døper 42 000 barn og unge hvert år. Fornyet trosopplæring handler om at bredden av barn og unge blir kjent med Jesus og den kirken de er døpt inn i.

I året som har gått, er planen distribuert i et stort antall til menigheter og ressursmiljø for trosopplæringen i Den norske kirke.

Gjennom kurs og motivasjonssamlinger har det blitt arbeidet for at planen skal bidra til offensivt arbeid blant barn og unge.

Vi har akkurat tildelt midler (med forbehold om statsbudsjettets godkjenning) til nye trosopplæringsprosjekter for 2011.

146 nye menigheter over hele landet kommer fra neste år i gang med i reformen.

Det betyr at 546 300 barn og unge i 850 av landets 1280 menigheter er med, foruten de mange som på eget initiativ er i gang med fornyet trosopplæring i menighetens regi.

Den tredje trosopplæringskonferansen på Norges varemesse gikk av stabelen 20. oktober.

Antallet deltakere har økt fra gang til gang, og i år var det venteliste for å bli med.

Det er utrolig inspirerende at 1500 ansatte og frivillige møtes for å dele og få erfaringer fra et av våre aller viktigste arbeidsfelt – barn og unge og tro.

Konferansen viser at det er behov for større kirkelige samlinger.

Kanskje kan denne konferansen i fremtiden bygges ut til et større arrangement med flere og andre temaer i tillegg.

Plan for samisk kirkeliv

Kirkemøtet ba i 2006 (KM 7/06) Samisk kirkeråd i samarbeid med de tre nordligste bispedømmerådene og Oslo bispedømmeråd om å utarbeide en plan for utviklingen av samisk kirkeliv.

Planen vil legge grunnlaget for en mer gjennomgående og systematisk ivaretagelse av samisk kirkeliv i årene som kommer, og har vært på høring i år.

Høringsprosessen har utvilsomt styrket dialogen mellom lokale, regionale og sentrale aktører i samisk kirkeliv.

Strategiplanen vil, som leder sa i sin tale, bli endelig behandlet av dere i Kirkemøtet 2011.

Kontakt med sametinget

I planprosessen er også Samisk kirkeråds kontakt mot Sametinget styrket.

Sametinget gir kirken ros for blant annet arbeidet som gjøres i forhold til samiske språk.

Samiske liturgier

Det siste året har det blitt en merkbar større andel av samiskspråklig informasjon på kirken.no i form av liturgier og ulike planer.

Nordsamisk liturgibok, som sendes ut om kort tid, representerer en betydelig musikalsk fornyelse med 25 nye musikalske ledd hvor samisk tonefølelse er vektlagt.

Dette musikk materialet vil i stor grad også kunne brukes i rammen av den nye gudstjenestereformen.

Generalforsamlingen til Det lutherske verdensforbund

Det lutherske verdensforbund var samlet til sin 11. generalforsamling i Stuttgart i juli. Det er interessant å merke seg vekten de lutherske kirkene legger på diakoni og sosialetiske spørsmål.

Biskop Helga Haugland Byfuglien ble valgt til visepresident i Det lutherske verdensforbund og Jenny Skumsnes Moe ble valgt inn i rådet som ungdomsrepresentant for Norden.

På generalforsamlingen i Stuttgart var det overraskende lite Luther, mente den nyutnevnte visepresidenten.

Til Vårt Land sa biskopen at hun savnet teologiske debatter om hva det vil si å være en bekjennende og misjonerende luthersk kirke i vår tid.

Den debatten vil vi ta.

Helga Byfuglien innleder til det i morgen.

Religionspolitikk

Den norske kirke vil bidra aktivt i forhold til Sturla Stålsett- utvalgets arbeid med å utmeisle en ny religionspolitikk.

Som majoritetskirke vil vi bidra konstruktivt til å utforme en politikk som fremmer likebehandling og tros- og livssynsfrihet i Norge, også i det offentlige rom.

Vi skal bidra til å videreføre den kristne kulturarven og kirkens samfunnsbyggende rolle på en måte som tar hensyn til at Norge nå er et multireligiøst samfunn, samtidig som det fortsatt er slik at om lag 90 % av befolkningen hører til et kristent trossamfunn.

Dette utredningsarbeidet vil også kunne danne et viktig premissgrunnlag for regulering av forholdet mellom stat og kirke.

De kristne i Midtøsten

'Kairos-dokumentet' fra palestinske kristne har vakt stor internasjonal oppsikt – også i Norge – og dette har preget arbeidet til Mellomkirkelig råd i år.

Både Teologisk nemnd og Komiteen for Internasjonale spørsmål arbeider nå videre med de teologiske og etiske utfordringer dokumentet gir oss.

Mellomkirkelig råds midtøstenarbeid skjer i nært samarbeid med blant annet Norges kristne råd, Kirkens Nødhjelp, Israelsmisjonen og Det mosaiske trossamfunn.

Asylpolitikk

Vi ser dessverre tendenser til at respekten for menneskeverd og likeverd svekkes.

Mellomkirkelig råd deltar i kampanjen "Ingen er ulovlig" - om papirløse innvandrere -, sammen med en lang rekke norske kristne og humanitære organisasjoner.

Vi kan ikke tie om at det lever tusenvis av mennesker i Norge som ikke sikres fundamentale menneskerettigheter fordi de mangler personnummer og juridiske rettigheter.

Vi hører stadig om målrettet drap av kristne i Irak.

Fader Myassar i Bagdad har uttalt: "Vi er hjelpeløse mot volden her. Vi håper at andre land i alle fall kan la være å sende kristne asylsøkere tilbake hit."

Dette støtter vi opp om, - norske myndigheter må ikke sende kristne tilbake til Irak der de synes å være helt uten beskyttelse.

...til for menighetene!

Det er avgjørende at alt arbeid som gjøres i Kirkerådet og Kirkemøtet er målrettet inn mot arbeidet i menighetene.

Vår virksomhet skal være "...til for menigheten".

Et visjonsdokument ble vedtatt på Kirkemøtet for to år siden. Under overskriften "I Kristus, nær livet" står det at vi skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Vi skal være bekjennende på den måten at vi deler og gir videre troen på den treenige Gud. Vi skal være misjonerende ved å vitne om Kristus lokalt og globalt sammen med den verdensvide kirke.

Vi skal være tjenende ved å vise omsorg gjennom nestekjærighet, fellesskap og kamp for rettferdighet og vern om skaperverket.

Og vi skal være en åpen folkekirke ved å utvikle et fellesskap med rom for mangfold og respekt for ulikheter.

En slik kirke kan vi bare være - I Kristus – nær livet!